

Uluslararası Süleyman Çelebi ve Mevlid -Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri- Sempozyumu Gökdere Medresesi, Osmangazi, BURSA 18-19 Ekim 2007

Osmangazi Belediyesi ve Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin iş birliği ile gerçekleştirilen sempozyum Süleyman Çelebi'nin ve eseri *Vesîletü'n-Necât*'ın Türk kültürü içerisindeki yeri, edebî ve kültürel geleneğe etkileri, dile olan katkıları, yayıldığı coğrafya ve buralardaki uygulamaları ortaya koymayı amaçlıyordu.

18 Ekim 2007 Cumartesi günü saat 09.00'da Osmangazi Belediye Başkanı Recep Altepe'nin sempozyum açılış konuşmasının ardından, başkanlığını UÜ İlahiyat Fakültesi Dekanı A. Saim Kılavuz'un yaptığı açılış oturumu yapıldı. Davet edildiği halde rahatsızlığı sebebiyle sempozyuma iştirak edemeyen, Mevlid konusunda Türkiye'de ilk doktora çalışmasını yapmış olan Doç. Dr. Necla Pekolca'yın hayatı ile ilgili bir sunum yapıldı ve gıyabında kendisine bir ödül takdim edildi. Açılış oturumunda konuşan Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Süleyman Çelebi'nin inanç ve fikir dünyası ile ilgili önemli bilgiler aktardı. Süleyman Çelebi'nin dinî ve edebî bir şaheser olan Mevlid'inin duygulu ve içli bir şairin eseri olduğu kadar belli bir inanç, fikir, zihniyet ve dünya görüşünün ürünü olduğunu söyleyen Uludağ, burada sözü edilen dünya görüşü, inanç tarzı, düşünce şekli ve zihniyetin Süleyman Çelebi'den asırlar önce oluştuğunu belirtti. Süleyman Çelebi'nin böyle bir geleneğin ve dünya görüşünün vârisi, mensubu ve bu ananenin halkalarından biri olduğunu ifade eden Uludağ, eserindeki temel kavramlar ve bunları ifade için kullanmış olduğu dil, üslup ve terimlerin de o geleneğe ait olduğunu vurguladı. Dolayısıyla bu gelenek ve dünya görüşü anlaşılmadan bunun bir halkası ve parçası konumunda olan Süleyman Çelebi'yi ve eserini doğru biçimde anlamının mümkün olmadığını belirtti.

Açılış oturumundan sonra I. oturum Prof. Uğur Derman başkanlığında gerçekleştirildi. Derman, sözü oturumun ilk tebliğcisi Prof. Dr. Mustafa Kara'ya verdi. Hz. Peygamber'le ilgili kaleme alınan manzum eserlerin yazımının

Süleyman Çelebi'nin mevlidinden sonra bir gelenek halini aldığını söyleyen Kara, bu geleneğin halkalarından birinin de 1229/1813 tarihinde vefat eden Bursalı Âkif Efendi olduğunu ifade etti. 157 beyitlik bir Mevlid yazan Âkif'in bu eserinin zaman içinde Bursa ve Kastamonu gibi şehirlerde çeşitli meclislerde okunduğunu belirtti. İkinci Tebliğci Prof. Dr. Mustafa Uzun; "Süleyman Çelebi Te'sirinde Kaleme Alınan Son Mevlidlerden *Kudsîyyetü'l-ahbâr ve İcmâlü'l-keâm*" başlıklı tebliğini sundu. Mehmed Fevzi Efendi'nin (1826-1900), Süleyman Çelebi Mevlid'ine benzer şekilde kaleme almış olduğu, *Kudsîyyetü'l-ahbâr fi mevlid-i Ahmedî'l-muhtâr ve İcmâlü'l-keâm fi mevlidî'n-Nebî aleyhi's-selâm* adlı mevlidleri hakkında bilgi verdi. Oturumun üçüncü tebliğcisi Prof. Dr. Hasan Aksoy; "Şemsî Mevlid'inde Süleyman Çelebi İzleri" konulu tebliğini sundu. Şemseddin Sivâsî (ö. 1006/1597) Mevlidî'nin, Süleyman Çelebi'nin eserinden sonra en çok bilinen mevlid olduğunu ve bugün dahi doğudaki bazı yörelerde icrâ edildiğini ifade eden Aksoy, her iki mevlid metni arasındaki benzerliklerden hareketle metinler arasında şekil ve muhteva yönünden bir karşılaştırma yaptı. Oturumun son tebliğcisi Araştırma Görevlisi Ali İhsan Akçay'dı. Süleyman Çelebi ile yaklaşık aynı dönemde yaşamış, aynı muhitin bir ferdi olan Yahyâ b. Bahşî'nin Mevlidî'ni ele alan Akçay, Bahşî'nin de Süleyman Çelebi gibi Emir Sultan Hazretlerinden feyz alan bir ârif olduğunu söyledi. Bu iki müellifin mevlidlerinin kısa bir mukayesesinden hareketle dönemin Osmanlı ârif ve ulemâsının, halkın İslâm algısı ve peygamber imajını tesise yönelik kolektif bir çaba içinde oldukları vurguladı.

II. oturum Prof. Dr. Ali Yılmaz başkanlığında gerçekleştirildi. Yılmaz ilk olarak sözü "Süleyman Çelebi Mevlid'inde Na't Muhtevası" isimli tebliğini sunmak üzere Prof. Dr. Emine Yeniterzi'ye verdi. Yeniterzi tebliğinde Süleyman Çelebi'nin şaheseri olan *Vesîletü'n-Necât*'ın halk tarafından bu denli sevilmesi ve benimsenmesinin, Süleyman Çelebi'nin sade ve güçlü anlatımı, Hz. Peygamber'e duyduğu coşkun sevginin samimi ifadesi yanında esere hâkim olan na't muhtevasına bağlı olduğunu ifade etti. Oturumun ikinci tebliğcisi Yard. Doç. Dr. Abdulkârim Koçin, "*Vesîletü'n-Necât*'taki Duaların Münacat Türü Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı tebliğini sundu. Süleyman Çelebi'nin Klasik Türk Edebiyatı alanında münâcât yazan şairlerden biri olduğunu ifade eden Koçin, klasik eserlerde münacat türünün genellikle tevhidlerden hemen sonra geldiği halde *Vesîletü'n-Necât*'ta durumun farklı olduğunu vurguladı. Ayrıca kimi araştırmacılar tarafından *Vesîletü'n-Necât*'ın ilk bölümü münacat olarak değerlendirildiği halde, dikkatli incelendiğinde söz konusu bölümün münacat değil, tevhid olduğunun açıkça görüleceğini söyledi. Oturumun üçüncü tebliğcisi Dr. Aliye Çınar da "Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde Mi'raç" konulu tebliğini sundu. Tebliğinde İslâm düşüncesinin Varlık-bilgi-değer birliği şeklindeki düşünce bütünlüğünün, Süleyman Çelebi'nin Mevlid-i Şerif'indeki tezahürüyle ilgili tespitlerini aktaran Çınar, Mevlid'in ana

örgüsünün İslâm'ın ontolojik ve epistemolojik zemini olduğunu, bu dokunun kasidede hem bir örtü hem de ışık işlevini gördüğünü belirtti. Oturumun son konuşmacısı Süleyman Çelebi'nin halk arasında "Mevlid" olarak meşhur olan *Vesîletü'n-Necât* isimli eserinde yer alan metafizik anlatımların, mitoslarla benzerlik taşıdığını söyleyen Ali Osman Kurt idi. Hz. Muhammed'in doğumundan vefatına kadar olan dönemde gerçekleşen bir takım mucizevî olayları ağırlıklı olarak işleyen Mevlid'in, gerek içeriği, gerekse halk nazarında önemli görünüp sıradan bir metinden farklı bir formda okunması gibi birçok yönden mitsel özellik arz ettiğini ifade etti.

Sempozyumun üçüncü oturumuna Prof. Dr. Hüseyin Algül başkanlık etti. Algül sözü oturumun ilk tebliğcisi İslâm Dizdariye verdi. Dizdari, Arnavutça olarak "Mevludet ne gjuhen shqipe nga Mevludi i Sulejman Çelebiut" başlıklı tebliğini sundu. Oturumun ikinci tebliğcisi İsmail H. Yavuzcan, Batılı yazarlar ve araştırmacılar tarafından Müslümanların mevlid geleneği hakkında çeşitli çalışmaların yapıldığını, XIX. ve XX. yüzyıllarda meşhur oryantalist H. A. R. Gibb ve bazı araştırmacıların Mevlid üzerine eğildiklerini ifade etti. Ünlü Alman araştırmacı Annemarie Schimel'in de çeşitli eserlerinde *Vesîletü'n-Necât*'a değindiğini belirten Yavuzcan, bu alanda ulaşabildiği en geniş Almanca incelemenin İrmgard Engelke'nin 1926 yılında *Peygamberin Doğumu Münasebetiyle Süleyman Çelebi'nin Mevlidi (Mevlid-i Şerif)* adıyla yayımlanan doktora tezi olduğunu söyledi. Bu oturumun üçüncü tebliğcisi Prof. Dr. Mehmet Akkuş, "Prof. Dr. Hüseyin Mucib Mısri ve *Vesîletü'n-Necât*'ın Arapça Tercümesi" başlıklı tebliğini sundu. Mevlid'in Arapça dâhil olmak üzere imparatorluk dâhilinde ve başka yerlerde konuşulan on civarındaki dile tercüme edildiğini ifade eden Akkuş, Arap dünyasında özellikle Kâhire, Şam ve Medine'de mevlid okutulduğunu belirtti. Akkuş, tebliğinde Mısırlı meşhur âlim Prof. Dr. Hüseyin Mucib Mısri'nin Mevlid tercümesini ele aldı. Oturumun son tebliğcisi Kemal Ateşoğlu, Kominizm döneminde Gürcistan'da neredeyse bütün namazların cemaatle kılınmasının yasaklandığını ve camilerin kapatıldığını, bu durumda sadece mevlid okutulabilmesinin milletin dinini korunmasında çok önemli rol oynadığını kaydetti. Her ne kadar gizli de yapılsa da her ailenin en az yılda bir kez mevlid okuttuğunu ifade eden Ateşoğlu, Kur'an bilgisi olmayan insanların, zamanla İslâm'ı sadece mevlidle yaşar hale geldiklerini söyledi. Ateşoğlu ayrıca, Kominizm döneminde ve bugün, Acara-Batum bölgesinde mevlid olmasa İslâm'ı anlatma fırsatının çok az olacağını ifade etti.

Prof. Dr. Osman Çetin başkanlığında gerçekleştirilen dördüncü oturumda ilk olarak Doç. Dr. M. Asım Yediyıldız tebliğini sundu. Yediyıldız, Süleyman Çelebinin Mevlid'inin Anadolu'nun siyasi birlik ve bütünlükten yoksun olduğu bir dönemde kaleme alındığını ifade etti. Süleyman Çelebi'nin yaşadığı dönemin Yıldırım dönemine kadar ortaya çıkan olumlu gelişmelerin yanında olumsuz gelişmelerin de yaşandığı hareketli bir dönem olduğunu ve Mevlid'in böyle

bir ortamda vücut bulduğunu belirtti. Oturumun ikinci tebliğcisi "Süleyman Çelebi'nin Muhiti: *Vesîletü'n-Necât*'ın Yazıldığı Ortam Üzerine Bazı Değerlendirmeler" başlıklı tebliğini sunan Prof. Dr. Bilal Kemikli idi. Edebi bir metnin, o metne hayat veren sanatçının tarihi şahsiyetinin eseri olduğunu söyleyen Kemikli, metnin müellifinin sosyal ve kültürel hayatından beslendiğini ifade etti. *Vesîletü'n-Necât*'ın şair, mekân ve zaman nokta-i nazarından tahlilini yapan Kemikli, fetret döneminin hemen akabinde telif edilen Mevlidin yazılmasındaki asıl sebebin dimağlara Hakikat-ı Muhammediyye'yi nakşederek Peygamberin manevî şahsiyeti etrafında derlenip toparlanmayı amaçladığını ve amacına da ulaştığını ifade etti. Oturumun üçüncü tebliğcisi Dr. Ali İhsan Karataş idi. "Osmanlı Toplumunda Mevlid Vakıfları- Bursa Örneği-" adlı tebliğinde, söz konusu toplumda Hz. Peygamber'e (s.a.v.) duyulan hislerin açığa vurulmasının en güçlü yöntemlerinden birinin, Süleyman Çelebi tarafından kaleme alınan Mevlid'in (*Vesîletü'n-Necât*) okunması olduğunu belirten Karataş, bu amaçla çok sayıda 'mevlid vakfı'nın kurulduğunu, böylece insanların mevlid okutma işini kendi hayatlarıyla sınırlı kılmadan ebedileştirmek istediklerini zikretti. Tebliğinin devamında, vakıf muhasebe defterlerinden tespit ettiği, amacı yalnızca mevlit okutma olan kırk üç mevlid vakfının yanında, mahal- le avâriz ve nüzûl vakıfları, cami, mescit, türbe ve zâviye gibi mekânların yağ, mum, hasır gibi mühimmat, tamirat ve görevlilerinin giderleri, medreselerdeki müderris ve talebelerin giderleri ve benzeri çok değişik amaçlarla kurulan yüzlerce vakfın da her yıl belli sayılarda mevlit okuttuklarını ifade etti. Bu oturumdaki dördüncü tebliğci, Prof. Dr. Mefail Hızlı, Süleyman Çelebi'nin hayatının ayrıntılarıyla bilinemediğini ancak, mevlidin ortaya çıktığı ortamın kendisini bir peygamber sevdalısı konumuna getirdiğini söyledi. Geçmişte olduğu gibi, mevlid merasimlerinde fakirlere yemek verilmesi uygulamasının bugün de yapılmasının Süleyman Çelebi ve Mevlid'e ilgiyi artırabileceğini söyledi. Oturumun son tebliğcisi, Dr. Hasan Basri Öcalan, içinde Süleyman Çelebi ve Osmanlı döneminde yaşamış pek çok kıymetli insanın kabrinin bulunduğu Çekirge Yolu üzerindeki Yoğurtlu Baba Dergâhı Haziresi'nin zaman içinde pek çok benzerinde olduğu gibi kaybolduğunu ifade etti. Konuşmasının sonunda Mark Twain'in kara mizah örneği olan bir hikâyesinden alıntı yapan Öcalan, yazarın hikâyesinin sonundaki şu ifadesini aktardı: "Mezarlıklarını bu halde bırakmaktan çekinmeyen bir toplum, hakkında yapılacak her türlü eleştiriyi de sineye çekebilir."

Ayrıca sempozyumun ilk günü sonunda saat 20.00'de yapılan çeşitli dillerde mevlid sunumu ve icra ile sona erdi.

Sempozyumun beşinci oturumu 19 Ekim 2007 Pazar günü Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu başkanlığında açıldı. Cemiloğlu sözü oturumun ilk konuşmacısı Metin İzzeti'ye verdi. Rumeli'de mevlid törenlerinin önemli gün ve gecelerde icra edildiğini ifade eden İzzeti, XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar Türkçe

okunan mevlidin, bu tarihlerde Boşnakça ve Arnavutçaya tercüme edildiğini ve benzer mevlidlerin kaleme alındığını belirtti. Balkanlarda bugün de mevlid geleneğinin yaygın olmasının burada yaşayan toplumun Hz. Peygamber'e verdiği yüksek değerle ve ona karşı duyduğu sevgiyle ilgili olduğunu ifade etti. Oturumun ikini konuşmacısı Vedat S. Ahmed, Bulgaristan'daki Müslüman topluluğunun Osmanlı-Türk kültürüne bağlılığını korumasında mevlid okuma, okutma geleneklerinin çok önemli bir etkisinin olduğunu ifade etti. Bütün ibadetlerin yasaklandığı ateist-komünist dönemde Müslüman halkın İslâm ile bağlılığını büyük ölçüde değişik vesilelerle okuttuğu mevlidlerle devam ettirdiğini belirten Ahmed, bugün de mevlid karşıtı bazı eğilimler olmakla birlikte, birçok vesile ile Bulgaristan'da mevlid okutulduğunu belirtti. Oturumda üçüncü konuşmacı olan Prof. Dr. Fehim Nametak, "Bosna-Hersek'teki Mevlid Geleneği" başlıklı tebliğini sundu. Tebliğinde mevlidin Boşnak kültüründe çok yaygın olduğunu ifade eden Nametak, uzun süre Mevlid'in Osmanlı Türkçesi ile yazılmış şeklinin okunduğunu, XIX. yüzyılda Hafız Salih Gasevic tarafından Boşnakça'ya çevrilmesinden itibaren de mevlit törenlerinde hem Süleyman Çelebi'nin orijinal metni hem de Boşnakçasının okunduğunu ifade etti. Oturumun son konuşmacısı Raim Gafarov, *Vesiletü'n-Necât*'ın Kırım'da dini duygu ve yaşantıyı besleyen önemli bir eser olduğunu, ölüm doğum ve nikah gibi önemli zamanlarda tören havası içinde okunduğunu söyledi. Kırımlıların Süleyman Çelebi ve *Vesiletü'n-Necât* hakkında bilgileri olmamasına rağmen yıllar boyu mevlid olarak bildiklerini ve okuduklarını ifade etti. Bugün Kırım'da dini hayattaki canlanmayı, cami ve medreselerin yeniden kurulmasını mevlide borçlu olduklarını, din adına her şeyin yasak olduğu dönemlerde insanların mevlide sınımsız sarıldıklarını bunlarında kendilerin kim olduklarını unutturmamış olduğunu söyledi.

Sempozyumun altıncı oturumu Prof. Dr. Kemal Yavuz başkanlığında açıldı. Yavuz, ilk olarak sözü Prof. Dr. Cemal Kurnaz'a verdi. "Mevlit Bir Vuslat Şiiri Olarak Okunabilir mi" isimli tebliğinde Hz. Peygamber'in Mi'rac yolculuğunun Kur'an'da ve özellikle hadislerde anlatıldığı halde, vuslat halinin kısaca geçildiğini söyleyen Kurnaz, mirâciyelerde de genellikle bu geleneği uyulduğunu belirtti. Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inin ise, bu vuslat halini en iyi anlatan metinlerden biri olduğunu ifade etti. Oturumun ikinci tebliğcisi Yard. Doç. Dr. Mustafa Tatçı, Hüseyin Vassâf'ın *Gülzâr-ı Aşk* isimli eserinin mevlidin bir kılavuzu ve yorumu olduğunu ifade etti. Fakat Vassâf'ın bu eserinin diğer pek çok şerh gibi, istilâhların açıklandığı konunun tarihî ve ansiklopedik bilgilerinin verildiği klasik bir şerh olduğunu, bu açıdan okuyucunun eserlerdeki metaforlara ait sorduğu sorulara tam olarak cevap veremediğini belirtti. Yapılması gereken şeyin bu çalışmadan hareketle mecazların ele alındığı yeni bir eserin günümüz dilinde ortaya konulması olduğunu söyledi. Üçüncü tebliğci Dr. Abdürrezzak Tek, Süleyman Çelebi'nin dini ilimlere ve tasavvufa vukûfiyetinin

aşikâr olduğunu ve Mevlid'in ilk beytinden itibaren bu kültürün etkisinin görüldüğünü söyledi. Mevlid'de "zikrullah, ilahî aşk, nûr-ı Muhammedî, hakikât-ı Muhammedî, aşk-ı Muhammedî, ilm-i ledün, ahadiyyet mertebesi" gibi aynı zamanda tasavvufta önemli yer teşkil eden hususların öne çıktığını belirten Tek, Hakikât-ı Muhammediyeye konusu üzerinde durdu. Oturumun Dördüncü tebliğcisi Doç. Dr. Tefvik Yücedoğru, Süleyman Çelebi'nin mevlidinin inanç esasları açısından değerlendirildiğinde, onun ehl-i Sünnet itikadından olduğu ve Osmanlı toplumunda yaygın olan Matürüdiyye prensiplerini kabul ettiğinin görüldüğünü söyledi. Ayrıca XV. yüzyılda yaygın olan tasavvufî düşünce ve Vahdet-i vücûd anlayışının da Süleyman Çelebi'yi etkilediğini söyledi. Bu oturumun son tebliğcisi Dr. Kelime Erdal, "Halide Edib Adivar'ın Eserlerinde Mevlid" başlıklı tebliğinde, halk kültürüne büyük önem veren Adivar'ın, eserlerinde Mevlid'i kültürümüzün ve yaşayış tarzımızın bir parçası olarak sunduğunu ve Mor Salkımlı Ev, Seviye Talib, Sinekli Bakkal, Vurun Kahpeye isimli eserlerinde ve çeşitli dergi yazılarında Mevlid'den bahsettiğini ifade etti.

Sempozyumun yedinci oturumu Prof. Dr. Cemal Kurnaz tarafından saat 14.00'de açıldı. Kurnaz sözü "*Vesiletü'n-Necât*'taki Peygamber tasavvuruna Yönelik Eleştiriler" konulu tebliğini sunmak üzere Araştırma Görevlisi İlhami Oruçoğlu'na verdi. Günümüzde Mevlid'in, ihtiva ettiği bilgilerin zayıf hatta uydurma olduğu yönünde bir töhmet altında bırakıldığını söyleyen Oruçoğlu, önceki dönemlerde ilmi ve değerli kabul edilen bu tür eserlerin artık bilimsel sayılmamasının sebebinin, her şeyden önce, geçmişteki kâinat tasavvurlarıyla bu günün insanların sahip olduğu dünya görüşü arasındaki farkta aranması gerektiğini ifade etti. Oruçoğlu, modern bilimsel bakış açısına uymadığı için bu eserlerin içeriklerinin hurâfe ve uydurma olarak değerlendirildiğini, halbuki bu eserlerde ortaya konan Peygamber tasavvurunun sağlam siyer kaynaklarında ve sahih hadis kitaplarında ortaya konan tasavvur olduğunu belirtti. Oturumun ikinci konuşmacısı Doç. Dr. İbrahim Hatiboğlu, "Hadis Arka Plânı ve Kaynakları Açısından *Vesiletü'n-Necât*" başlıklı tebliğinde Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i yazarken, esas itibarıyla Türkçe siyer ve megâzî literatüründen yararlanmakla birlikte, eserdeki fikirlerin bu kaynaklar vasıtasıyla önce Arapça şiret, ardından da hadis kaynaklarına dayandığını ifade etti. *Vesiletü'n-Necât*'ın, bilgi hiyerarşisi ve muhatabın kavrayış düzeyinin çok iyi tespit edilerek insanların idrak seviyesine uygun biçimde kaleme alındığını ifade eden Hatiboğlu, bu husustaki başarısı nispetinde de İslâm toplumları arasında yaygınlık kazandığını söyledi. Oturumun üçüncü konuşmacısı Prof. Dr. Kemal Yavuz, "Mevlid'in Türkçe Kaynakları, Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine" başlıklı tebliğini sundu. *Vesiletü'n-Necât*'a gelinceye kadar Anadolu'da gelişen Türk edebiyatının yüz yılı aşmış bulunduğunu ve mevlidin bu birikim neticesinde ortaya çıktığını ifade eden Yavuz, daha sonra yazılan mevlidlerin beğenilen bölümlerinin Süleyman Çelebi'nin eserine dâhil edildiğini, ancak Süleyman Çele-

bi'nin adının hep ön planda kaldığını ifade etti. Oturumda son konuşmacı olarak söz alan Prof. Dr. Zeren Tanındı, “*Siyer-i Nebî*’de Mevlid Metni ve Görsel İmgeleri” konulu tebliğini sundu. Erzurumlu şair Darîr’in Memlûk sultanı Berkuk’a sunduğu ve daha sonra çeşitli nüshaları Anadolu’ya da ulaşan *Siyer-i Nebî* isimli eserindeki dizelerin Süleyman Çelebi’nin Mevlid metniyle benzerliğinin olduğunu ve bu iki metinde birbirine benzeyen satırların saray ressamı tarafından görsel hale getirildiğini ifade etti.

Sempozyumun sekizinci ve son oturumuna Prof. Dr. Saadettin Ökten başkanlık etti. Ökten sözü ilk tebliğci Prof. Uğur Derman’a verdi. Derman, “Cumhuriyet Döneminde Yazılmış ve Bezenmiş Enfes bir Mevlid Nüshası” başlıklı tebliğini sundu. Oturumun ikinci konuşmacısı Prof. Dr. Mehmet Şeker, tebliğinde Osmanlı Devleti’nin resmî teşrifâtını anlatan ve Sahaflar Şeyhizâde Esad Efendi tarafından kaleme alınan *Teşrifât-ı Kadîme*’nin ilk bölümünün “Mevlid-i Şerif Kırâati”ne ayrıldığını ifade etti. Osmanlı devlet teşkilâtındaki geleneğe göre Rebiu’l-evvel ayının on ikinci günü Sultan Ahmed Câmîi’nde mevlid okunmasının âdet olduğunu ifade eden Şeker, bu törenin tertip şekli ve katılacak kimselerin *Teşrifât-ı Kadîme*’de ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını da söyledi. Oturumda üçüncü tebliğci olarak söz alan Yrd. Doç. Dr. Bedri Mermutlu, “Besteli Mevlid Meselesi” başlıklı tebliğini sundu. Mevlid metninin nazım türüyle yazılmış olmasının, onun müzikal tonda okunmasına etkili olduğunu ifade eden Mermutlu, Mevlid manzumesinin, yazılışından bir müddet sonra, belki de okunmaya başlar başlamaz, müzikal bir eda ile okunmuş olabileceğini söyledi. Besteli Mevlid hakkında bilgi verebilecek en eski eserin 1242/1827 tarihinde kaleme alınmış yazma bir eser olduğunu belirtti. Oturumun dördüncü tebliğcisi Erdoğan Ateş, mevlidin geçmişten günümüze çok yaygın bir şekilde icra edildiğini ve mûsikî kalitesinin sürekli ön planda tutulduğunu ve mevlidin (icra şekli ile) bir sanat, meslek ve eğitim dalı haline geldiğini ifade etti. Günümüzde ise mevlidin mûsikî açısından estetik kalite göz önüne alınmadan ehil olsun olmasın, din adamı kimliğine sahip olan hemen herkes tarafından okunduğunu ve bu yanlışın beraberinde estetik anlamda bir çirkinlik oluşturduğunu ve insanlar üzerindeki heyecan ve zevki ortadan kaldırdığını belirtti. Oturumun son tebliğcisi Dr. Süleyman Eroğlu, “Mevlid’de Ahenk Unsurları” başlıklı tebliğinde, Türk halkının Peygamberine duyduğu sevgi, saygı ve bağlılığı müessir bir üslupla dile getiren Mevlid’in, muhtevasının cazibesi ve özgünlüğü yanında üslubundaki fesahat ile de takdire şayan bir eser olduğunu ve eserin fasih üslubu içerisinde ahenk unsurlarının önemli bir yerinin bulunduğunu ifade etti.

Sempozyumun Değerlendirme Oturumu ise, Prof. Dr. Zeren Tanındı’nın başkanlığında yapıldı. Değerlendirme oturumuna Prof. Dr. Saadettin Ökten, Prof. Dr. Fehim Nametak, Prof. Dr. Ali Yılmaz ve Prof. Dr. Bilal Kemikli katıldı. Konuşmacılar, Mevlid’in, uluslararası düzeyde bilinen ve uygulanan bir eser

olması sebebiyle uluslararası bir sempozyumda tartışılmasının isabetli olduğunu ifade ettiler. Mevlid, Bursa’da yazılmış olduğu halde, yerel bir metin olarak kalmayıp İslâm dünyasının farkı muhitlerine kadar gitmiş; bilhassa Balkanlar’da Kafkasya’da ve Arapların yaşadıkları bölgelerde yıllar boyu icra edilmiştir. Son yıllarda eserin Arnavutça, Boşnakça gibi bazı balkan dillerine, Gürcüce’ye ve Arapçaya çevirilerinin de yapıldığına, edebî niteliklerine ve bu kadar geniş bir coğrafyada oluşturduğu etkinin oryantalistlerin de dikkatini çektiğine işaret edildi. Nitekim eserin Almanca ve İngilizceye çevrilerek üzerinde akademik çalışmalar yapıldığı, ülkemizde de doktora seviyesinde bir çalışmaya konu olacak kadar akademik ilgi gördüğü ifade edildi.

Son olarak, sempozyum koordinatörü Bilal Kemikli, Mevlidin birleştirici özelliğine dikkat çekerek, fetret döneminde kaleme alınmakla birlikte, milleti derleyip toparlayan bilinçli bir eser olduğunu ve fetretten birliğe ve dirliğe giden bir sürecin en önemli bir dayanaklarından biri olduğunu belirtti. Millet olarak, sanat ve bilim camiası olarak, yaşadığımız fetretleri, dağılmaları, kopuşları, unutulmaları bir kenara bırakıp, derlenip toparlanmanın, bir ve diri olmanın yollarını aramamız gerektiğini bunun için de dil nehrinin beslenmesi gerektiğini ifade eden Kemikli, dili beslemenin aynı zamanda düşünceyi de beslemek anlamına geldiğini, düşüncenin ise, bizi, bize özgün, bize ait olan bilime götüreceğini söyledi.

Bilim adamları, Süleyman Çelebi ve eseri ile ilgili çok daha kapsamlı ve farklı açılardan çalışmaların yapılması gerektiği fikrinde birleştiler. Bu bağlamda eserin yazılışının altı yüzüncü yılı olan 2009’da, UNESCO, IRCICA gibi uluslararası kültür kuruluşlarının da desteği alınarak, daha geniş katılımlı ve farklı etkinlikleri bir araya getiren büyük bir organizasyonun hayata geçirilmesi temennileri dile getirildi, ilgili kuruluşlara bu yönde önerilerde bulunuldu.

Kadir KAN, Arş. Gör.

UÜ İlahiyat Fakültesi, Nilüfer, BURSA